

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра музичного мистецтва**

**ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВОКАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПОЧАТКОВОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: здобувачка 4 курсу 13-441 гр.

Спеціальності 025 Музичне мистецтво

Освітньо-професійної (наукової)

програми Музичне мистецтво

Доронкіна Марія Сергіївна

Керівник кандидатка

мистецтвознавства, доцентка

Чехуніна А.О.

Рецензент докторка педагогічних наук,

професорка Центральноукраїнського

державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

Стратан-Артишкова Т.Б.

Івано-Франківськ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ВОКАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В ЗАКЛАДАХ ПОЧАТКОВОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ	5
1.1. Вокальний розвиток учнів ЗПМО як педагогічна проблема.....	5
1.2. Психо-фізіологічні особливості вокального розвитку учнів різних вікових категорій.....	9
1.3. Педагогічні умови використання інноваційних технологій вокального розвитку учнів в умовах дистанційного навчання.....	12
РОЗДІЛ 2 ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ У ВОКАЛЬНОМУ КЛАСІ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ	19
2.1. Особливості використання інноваційних методів вокального розвитку учнів у онлайн режимі навчання.....	19
2.2 Інноваційні методи і прийоми у процесі вокального розвитку учнів музичної школи	27
2.3 Аналіз власного досвіду використання інноваційних методів і прийомів у вокальному класі: результативність використання запропонованих методів і прийомів.	39
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ	
ДОДАТОК А	53

ВСТУП

Актуальність дослідження. У наш час відбувається становлення нової системи освіти. Цей процес супроводжується суттєвими інноваційними змінами в педагогічній теорії та практиці навчально-виховного процесу. Зміст освіти збагачується нововведеннями, розвитком навичок оперування інформацією, творчим вирішенням проблем науки з акцентом на індивідуалізацію освітніх програм.

Найважливішою складовою педагогічного процесу стає особистісно орієнтована взаємодія педагога з учнями. Особлива роль відводиться духовному вихованню особистості, становленню морального образу дитини. Збільшується роль науки у створенні педагогічних технологій. Діяльність вчителя музики вимагає розвинених музично-виконавчих якостей та педагогічних компетенцій.

Проблема вдосконалення методики навчання співу є постійним об'єктом уваги дослідників через складність та комплексність процесу формування професійного вокаліста, чим зумовлена актуальність даного дослідження.

До теми вокального розвитку учнів зверталися: Падалка Г.М., Антоненко М.М., Хоміч І. М., Брежнєва С.Г., Бірюк Л.Я..

Актуальність досліджень у галузі вокальної підготовки та необхідність вдосконалення методики навчання підтверджується різними роботами сучасних вчених та педагогів-практиків.

Але не всі питання достатньо висвітлені, особливо ті, що стосуються інноваційних методів навчання, що обумовлює актуальність звернення до теми **«Інноваційні методи вокального розвитку учнів закладів початкової музичної освіти в умовах дистанційного навчання»** та доцільність її розкриття.

Мета дослідження – дослідити ефективність вокального розвитку учнів початкових класів засобами інноваційних технологій в умовах дистанційного навчання.

Завдання дослідження:

- визначити вокальний розвиток учнів ЗПМО як педагогічну проблему;
- дослідити психо-фізіологічні особливості вокального розвитку учнів різних вікових категорій;
- визначити педагогічні умови використання інноваційних технологій вокального розвитку учнів в умовах дистанційного навчання;
- з'ясувати особливості використання інноваційних методів вокального розвитку учнів у режимі онлайн навчання;
- окреслити інноваційні методи і прийоми у процесі вокального розвитку учнів музичної школи ;
- проаналізувати власний досвід використання інноваційних методів і прийомів у вокальному класі

Об'єкт дослідження – вокальний розвиток учнів закладів початкової музичної освіти.

Предмет дослідження – інноваційні методи навчання вокалу у дистанційному форматі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані в педагогічній діяльності, під час навчання учнів вокалу, на заняттях з музичного мистецтва.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань) та додатку. Загальний обсяг роботи 56 сторінок, з них – 49 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ВОКАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В ЗАКЛАДАХ ПОЧАТКОВОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

1.1. Вокальний розвиток учнів ЗПМО як педагогічна проблема

«Педагогічна проблема – це питання чи комплекс питань, що об'єктивно виникає в педагогічній теорії та практиці щодо процесів навчання та виховання людини» [21].

Нині компоненти когнітивного та креативного розвитку дітей виявляють тенденцію до зниження від «доброго» до «слабкого».

Зменшилася енергійність дітей, їхнє бажання активно діяти. При цьому зріс емоційний дискомфорт. Відзначається зниження рівня розвитку мотиваційної сфери дитини, а також її волі та довільності.

Недостатня соціальна компетентність, безпорадність у стосунках з однолітками, нездатність вирішувати найпростіші конфлікти відзначаються у 25% дітей молодшого шкільного віку. У цьому простежується небезпечна тенденція, коли понад 30% самостійних рішень, запропонованих дітьми, мають явно агресивний характер.

Тривогу викликають факти та фактори, пов'язані з залученням дітей до телеекрану, починаючи з дитинства.

Тому перед педагогами стоїть завдання пошуку шляхів, методів та способів їх впровадження, форм, варіантів подолання таких проблем у процесі освіти. Це необхідно для того, щоб процес навчання, зокрема, вокальних навичок був на високому рівні.

Проблема розвитку співацького голосу молодшого школяра – одна з найбільш складних у музично-педагогічній теорії та практиці. Це одна з найважливіших проблем практики музичного виховання. Його

важливість визначається сензитивністю цього віку щодо становлення співочих навичок, зв'язком зі здоров'ям дитини, значенням вокалізації для розвитку музичного слуху, впливом співочої діяльності на формування у дитини системи музичності загалом [30].

Проблеми формування вокальної компетентності учнів початкових класів засобами української пісні досліджувала Бірюк Л.Я., в даній роботі розглянуто виникнення певних суперечностей між можливостями молодших школярів та складністю їх реалізації; у формуванні вокальної компетентності засобами української пісні.

За даними досліджень вчених-педагогів, однією з причин відсутності належного розвитку співочих навичок дітей є так само недостатньо нерозвинена співочої культури сім'ї. Діти не мають власного зразка співацького голосу і починають наслідувати те, що подається в навколишньому середовищі (телебачення, сучасна естрада, аудіо-, відео-записи, наявність систем караоке та спів під фонограму). За словами дослідників поступове формування зразка співацького звуку чи виникнення в одночасно є вирішальним мотиваційним фактором у долученні дитини до вокального мистецтва. У сучасному вокально-естрадному мистецтві, яке зазвичай слухають діти) відсутній академічний стиль співу переважає сипіння, хрипи, форсування звуку.

Науковці також відзначають важливість опанування співочим диханням [5], [2], [38] для досягнення якісного звучання.

Виділяються три основні етапи формування навички:

- 1) аналітичний – оволодіння елементами дії;
- 2) синтетичний - утворення цілісної структури впливу;
- 3) автоматизація – закріплення та вдосконалення цілісної структури [4].

Розвиток вокальних навичок під час уроку музики реалізується певною кількістю занять, які складаються з кількох частин. Заняття включають різноманітні вокальні вправи, оскільки вони служать для

розспівування та на них відпрацьовуються основні вокальні навички: дихання, артикуляція, звукоутворення.

Музика стимулює до творчої діяльності, зокрема формує пізнавальні та емоційно-мотиваційні функції, розвиває творче мислення й комунікативність, а також позитивні якості характеру: працьовитість, наполегливість та цілеспрямованість. На уроках вокалу особливе значення має творча діяльність дітей, яка сприяє формуванню уяви, мислення, винахідливості, творчих здібностей [1], [2], [3].

Серед основних видів діяльності, в які включаються учні, значне місце займає навчально-творча діяльність, яку відомий педагог-дослідник Бірюк Л.Я. характеризує як один з видів навчальної діяльності, орієнтований на рішення творчих завдань, на максимальне використання самоопанування особистості. Автор бачить результат такої діяльності в суб'єктивній новизні, значущості та прогресивності для розвитку особистості, особливо її творчих здібностей [5], [6].

Урок вокалу – відіграє дуже важливу роль музично – естетичному вихованні молодших школярів. Елементарніший імпульс до творчості – вміння зацікавити дітей винаходом власного виконання музичного твору, підголосків і варіантів наспіву, власного варіанту інсценізації пісні, власної вправи на розспівування [4], [5].

Антоненко М.М. у статті "Multimedia технології як засіб реалізації педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва" досліджував питання педагогічної майстерності сучасного вчителя музичного мистецтва та особливості організації дистанційного навчання на основі дистанційних технологій [3].

Брежнева С.Г. вивчає питання розвитку музичних здібностей та художньо-творчі можливості школярів.

Лобова О. В. досліджувала використання музично-дидактичних ігор у розвитку співочого голосу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку [21].

Хоміч І.М. проводив аналіз розвитку музичного слуху молодших школярів на вокально-хорових заняттях у загальноосвітній школі [32].

Спів – це мистецтво, за допомогою якого засобами співочого голосу розкривається ідейно-образний зміст музичного твору.

Вокальна навичка – це частково автоматизований спосіб виконання дії, що є компонентом співу.

В даний час у музичній освіті стоїть завдання: розвивати виконавчі здібності, співочі навички, слуховий самоконтроль, виразність співу. Значна частина дошкільнят приходить з дитячих садків до школи практично не маючи навичок співу. Діти не навчені фальцетному голосоутворенню, в результаті чого співають в основному у розмовній манері, у невеликому діапазоні, фальшиво та напружено, у дітей не спостерігається необхідних навичок слухової та вокальної координації, артикуляції, дикції, кантилени.

Тож, перелічені аспекти складають коло педагогічних проблем вокального виховання учнів в позашкільному мистецькому навчальному закладі.

1.2. Психо-фізіологічні особливості вокального розвитку учнів різних вікових категорій

Загальноприйнятою є вікова періодизація дітей шкільного віку, згідно з якою : молодший - 6-9 років, підлітковий - 10-14 років , юнацький - 15-17 років.

Молодший шкільний вік - це період значних позитивних змін, тому дуже важливі досягнення самої дитини: у пізнанні; у формуванні умінь та навичок навчальної діяльності; у взаєминах з однолітками, вчителями та батьками; у здобутті впевненості у собі, своїх можливостях; у розвитку потреби успіху. Зробити це надалі, за межами цього вікового періоду як сензитивного, буде важко.

Початок молодшого шкільного віку визначається моментом вступу до школи. В даний час кордони цього віку встановлено з 6–7 до 9–10 років. У цей час відбувається як фізичний, і психофізіологічний розвиток дитини, що забезпечує можливість систематичного навчання.

Тому умовно можемо поділити учнів початкових класів на три категорії за віком: 1 категорія – 6-7 років; 2 категорія 7-8 років; 3 категорія 8-9 років.

Загальний розвиток школяра, його музичний досвід, уміння і навички музичної діяльності – це ті якості, без яких неможливе повноцінне естетичне осягнення твору. У різних учнів один і той самий твір може викликати різноманітні враження, тому що такі враження утворюються у неповторному поєднанні індивідуальності слухача, його духовної культури.

Як показують наукові дослідження [22];[10];[30], діти 6–7 років можуть розрізняти не тільки загальне емоційне забарвлення музики, а й виразні інтонації, визначати виразні акценти, характер мелодії, супроводу. Важливо, щоб вони зрозуміли, що характер музики передається певним поєднанням виразних засобів: ніжна, світла, спокійна мелодія, як правило, звучить неквапливо, у середньому або верхньому регістрі, не голосно, плавно; радісний, веселий характер музики часто створюється яскравою звучністю, швидким темпом, уривчастою або стрибкоподібною мелодією; тривожність передається уривчастим звучанням.

Говорячи про специфіку музичного сприйняття дітей 7-8 років, - в цьому віці продумане переживання музики ґрунтується на виділенні таких динамічних характеристик музичної мови, як темп, гучність, спираючись на які діти роблять свої висновки характер прослуханої музики. Значно зростає кількість випадків уявлень і асоціацій, що з'являються в процесі музичного сприйняття, які стають різноманітнішими і ряснішими [7];[29];[31].

Якщо у віці 6-7 років домінує наочно-дієвий спосіб мислення, доопераційний, то вже до 8-9 років рівень мислення учня стає словесно-логічним, операційним. Також у цьому віці особливо інтенсивно розкриваються здібності та обдарованості дітей. Л. С. Виготський показав, що «навчання є джерелом розвитку». При цьому основною умовою ефективного навчання є його випередження розвитку, коли враховується не лише те, що доступне дитині в процесі самостійної діяльності – «зона актуального розвитку», а й те, що вона може зробити спільно з дорослим «зона найближчого розвитку» [1;17].

На думку Рось З. П., [26] «голосовий апарат працює як єдине взаємопов'язане ціле. Усі його складові: дихання, горло і артикуляційний апарат (ротоглотковий канал, або надставна трубка) – у процесі здійснення вокальної функції взаємовпливають один на одного» [27, с. 17-18]. Голосовий апарат здійснює дві основні функції – служить як для утворення звуку, так і для його трансформації (яку реалізує апарат артикуляції).

Дитячі голосові зв'язки короткі та тонкі порівняно зі зв'язками дорослих – звідси особливе звучання дитячих голосів, насамперед у молодших класах. У дітей грудний резонатор слабо розвинений, переважає головний.

Тому у молодших школярів голос дуже легкий, не сильний, не дзвінкий. Резонатори надають звуку різного забарвлення. При неправильному звукоутворенні, наприклад його форсуванні, голос у дітей набуває неприємного низького звучання [25];[11].

Учні перших класів співають, як правило, фальцетом. Дитячі легені малі за своєю ємністю – звідси природна обмеженість сили дитячого голосу. Надмірно гучний спів згубно відбивається на голосових зв'язках дітей. Найменше форсування, напруга голосу призводить до того, що він втрачає необхідну легкість, набуває неприємний горловий характер і перетворюється на крик [16].

М'язова сила учнів молодших класів ще дуже слабка і під час співу значна її частина витрачається на подолання інерції оточуючого повітря. Якщо вимагати, щоб дитина співала голосніше, кровоносні судини на шії переповнюються кров'ю, а судини, розташовані в голосових зв'язках від перенапруги, можуть навіть луснути.

До основних музичних здібностей можна віднести: здатність прослуховувати «внутрішньо» раніше сприйняту музику, що є складовою музичної уяви, формування музичної уяви і розвитку музичного мислення; музично-ритмічне почуття – здатність сприймати, переживати, точно відтворювати і створювати нові ритмічні сполучення [22].

До загальних музичних здібностей відносять: музичну пам'ять (засвоєння знань, умінь і навичок) – сприяє накопиченню музичних вражень і слухового досвіду, що істотно впливають на формування музичних здібностей, а також на психічну діяльність слухача, виконавця; органічне включення у фахову діяльність допомагає створити засоби музичного мислення; психомоторні здібності проявляються у можливості музиканта при виконанні передати своє розуміння змісту музичного твору [22];[13].

Підлітковий вік (10-14 років) характеризується статевим дозріванням, що також вносить свої корективи у процес навчання. Вимоги, що висувуються до школярів, збільшуються, що змінює ставлення до навчання, яке посилюється фізіологічними змінами і прагненням до інтимно-особистісного спілкування з однолітками: збільшується обсяг домашніх завдань, час на підготовку яких вони намагаються всіма силами скоротити, що супроводжується неодмінним зниженням успішності [9]. Сприйняття підлітком організоване, увага ж вибіркова і довільна.

Для розвитку музичного мислення підлітків засобами вокального ансамблю у закладі додаткової освіти, безумовно, необхідно навчати підлітків активному слуханню, аналізу виконавських особливостей,

з'ясування композиційної будови музичного твору, його інтонаційних та гармонійних характеристик, стилю та жанру для того, щоб вони навчилися витягувати інформацію з нотного тексту, працювати з ним самостійно, творчо інтерпретуючи, залучаючи різні уявлення та образи, що становлять обсяг музичної ерудиції.

Віковий період юності (15-17 років) найбільш сприятливий до професійних занять з вокалу, оскільки у юнаків практично сформовані голосоутворюючі органи та голосовий апарат, загалом.

Гортань, легені (які досягли розміру дорослої людини), голосові зв'язки (складки), прилеглі до них хрящі. Психологічні особливості: розвинена пам'ять, яка дозволяє запам'ятати значні обсяги інформації, вокальні вправи, а також навчитися проектувати викладену інформацію педагогом на себе, за допомогою уваги та мислення [27].

Основний інструмент повноцінного музичного розвитку — музичні здібності [2], але вони не є головним предметом уваги педагогів. У більшості сучасних програм з музичного виховання чільне місце займають завдання розвитку творчих задатків, асоціативного мислення, уваги та інших. Що ж до музичних здібностей, то передбачається, що вони формуються самі собою у процесі освоєння музичних образів, їхнього духовного змісту. У результаті, недостатня увага до розвитку музичних здібностей стає головною причиною малоефективної роботи в різних галузях музичного виховання.

1.3. Педагогічні умови використання інноваційних технологій вокального розвитку учнів в умовах дистанційного навчання

Згідно з філософським енциклопедичним словником, під «умовою» розуміють те, від чого залежить щось інше (обумовлюване); суттєвий компонент комплексу об'єктів (речей, їх станів, взаємодій), з наявністю якого впливає існування даного явища. Сукупність конкретних умов

даного явища утворює середовище його перебігу, від якого залежить дія законів природи та суспільства [20, с. 707-708].

Під умовою розумітимемо суттєвий компонент комплексу об'єктів, явищ або процесів, від яких залежать інші феномени, що обумовлюються (об'єкти, явища або процеси), і що впливає на формування середовища, в якому протікає феномен.

Таким чином, ми під педагогічними умовами розуміємо характеристику педагогічної системи, яка відображає сукупність потенційних можливостей освітнього середовища, реалізація яких забезпечить ефективне функціонування та розвиток педагогічної системи.

Психолого-педагогічні дослідження науковців Хоменко Л. В. Гуральник Н. П., Данько Н. П., Дорошенко Т.В., Чехуніної А.О., Падалки Г.М. та інших дають підставу розглядати навчальний процес у контексті врахування психофізіологічних особливостей молодших школярів згідно з послідовними етапами.

Технологічною умовою педагогічної настанови дітей є організація індивідуального підходу у процесі музичного виховання школярів.

Згідно із Г.М. Падалкою, серед важливих умов мистецького навчання науковиця виокремлює:

- створення невимушеної обстановки, (особливо в індивідуальній роботі) в якій дитина відчувається комфортно, розкуто;
- цілісний підхід у вирішенні педагогічних завдань: збагачення дітей музичними враженнями через спів, слухання, ігри, музикування, втілення отриманих вражень у самостійній ігровій діяльності;
- послідовність - передбачає ускладнення поставлених завдань з усіх розділів музичного виховання;
- партнерство (зустрічати дітей із посмішкою, радісно, привітно, доброзичливо. Говорити добрі, лагідні слова. Таким чином, діти та

вчитель стають ближчими, переживають радість від спільної музичної діяльності [24]);

– позитивна оцінка. Вона сприяє найбільш високій активності, емоційній віддачі, гарному настрою та бажанню далі брати участь у музичній творчості.

Крім доступності навчального матеріалу, необхідно забезпечити для учня можливість взаємодії з викладачем (Наприклад, отримання консультацій в on-line режимі), а також можливість отримання або уточнення індивідуальної «спрямованості» в оволодінні музичним мистецтвом.

Згідно з позицією Чехуніної А.О., психологічна настанова становить невід’ємну частину музичного навчання, забезпечує успішність навчального процесу, оскільки цей стан, як зазначає А.О. Чехуніна [33], може активізуватися « під впливом вимог вирішення будь-якого завдання, у формі відкритих або прихованих інструкцій» або « виникати як результат впливу минулого досвіду, або ж сподівань».

Дистанційні освітні технології - це освітні технології, що реалізуються в основному із застосуванням інформаційних та телекомунікаційних технологій при опосередкованому (на відстані) або не повністю опосередкованій взаємодії студента та педагогічного працівника [2].

Крім зазначеного, сервіси Веб 2.0, або, як їх ще називають, соціальні мережеві сервіси, з’явилися, по суті, не тільки новою формою створення та зберігання знань, а й ефективним інструментом, що полегшує їх передачу і використання (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Сервіси Веб 2.0 і хмарні технології Google та форми їх використання в навчальному процесі [11-15]

Сервіси Веб 2.0	Форми використання в навчальному процесі
-----------------	--

Google-документи: http://docs.google.com	Робота над навчальними проектами, спільна робота над документами
Сервіс для навчальних закладів http://classroom.google.com	Спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом, прискорення процесу розповсюдження файлів
Онлайн-презентації: www.Prezi.com/	Візуалізація інформації, створення мультимедійних навчальних проектів
Онлайн-сховище документів: https://scholar.google.com/	Створення особистої бібліотеки, місце зберігання навчально-методичної літератури, цитат і першоджерел
Google-календар http://google.com/calendar/	Підготовка розкладу уроків, занять математичного гуртка, позакласних заходів тощо
Wiki-сторінки https://wikipedia.org/wiki/	Створення груп за інтересами для обміну спортивною та навчальною інформацією
Блогосфера http://blogosfera.com	Створення блогів. Подання навчальних матеріалів в друкованому, графічному, звуковому і анімованому вигляді
Відеохостинг http://youtube.com/	Підбір та накопичення відеоматеріалів навчального характеру, публічних лекцій, оригінальних авторських відео-методик
Карта знань https://www.mindmeister.com	Створення карти знань, структурування навчальної інформації
Документи - http://docs.google.com	Створення електронного офісу педагога: розробка, спільне редагування, експорт та імпорт документів, переклад в різні формати, створення електронних таблиць, малюнків, анкет, форм зворотного зв'язку тощо
Сервіс пошуку картинок https://images.google.com	Підбір ілюстративного матеріалу для створення мультимедійних освітніх проектів

На наш погляд, унікальні характеристики сервісів Веб 2.0 і хмарні технології Google представляють інтерес для розробки нових шляхів

розвитку процесу навчання майбутнього педагога – музиканта (як вокаліста, так і інструменталіста) й формування його дидактичної компетентності.

Наразі для організації навчання також використовуються різні платформи, які реалізують дистанційні технології навчання: Moodle, Claroline, Joomla, ATutor, SharePointLMS, Live@EDU, eFront, Coursera, Udacity, SAKAI, DOKEOS, LAMS, OLAT, OpenACS, ILIAS, LRN, COSE, ELEDGE, edX. й ін. Ми розглянемо деякі з них.

Як зазначає Дубасенюк О. А., українська онлайн-освіта почала розвиватися у 2014 р., коли майже одночасно запустилися три онлайн-платформи: ВУМ Online, EdEra і Prometheus [13].

Свою місію **ВУМ** вбачає у тому, щоб розвивати громадянське суспільство України через неформальну освіту, мережування громад, розвиток громадянських компетенцій та реалізацію проектів соціальної дії.

EdEra позиціонує себе як школа для педагогів та інших категорій молоді та дорослих. Згідно зі статистикою на платформі розміщено 24 курси, зареєстровано понад 280 000 слухачів. Крім онлайн -курсів для освітян, попитом користуються курси з економіки та перевірки інформації.

Статистика **Prometheus** показує понад 100 курсів і 700 тисяч слухачів. Зручна платформа для підбору курсів для покращення вокальних технік.

«**Ukrainian English Language Teacher Learning Platform**». Онлайн-платформа для підвищення кваліфікації педагогів англійської мови. Платформа допомагає педагогам матеріалами для професійного зростання, підвищення результативності, найновіші знання і методи викладання. Покращує можливості для того, щоб зробити заняття цікавішими для студентів і більш продуктивними [6].

Портал безперервного навчання СуХаРі. Тут зібрана інформація і порівняння всіх курсів: від занять англійською мовою або курсів QA (тестування) і до навчання 1с [6]. В основному, більшість курсів та тренінгів дають базу або допомагають поглибити знання. Усі курси, статті та події відмічені тегами, що означає поділ за рівнями: Су - для початківців, Ха - для тих, хто хоче поглибити знання, Рі - для тренерів і викладачів. Портал допоможе покращити рівень знань англійської мови для подальшого розширення вокального репертуару.

Вебінари з mozaBook та mozaWeb від EdPro. Лекції з початковим та розширеним курсом з вивчення програми mozaBook в постійному доступі на сайті. Раз на 3 місяці проходить Вебінар, де можна до кожного відео виконувати домашнє завдання і отримати Сертифікат. Різні рівні курсу дозволяють обом категоріям взяти для себе максимум користі. Вебінари підходять для підвищення кваліфікації викладача вокалу, а також розширення бази матеріалів для роботи на уроці вокалу.

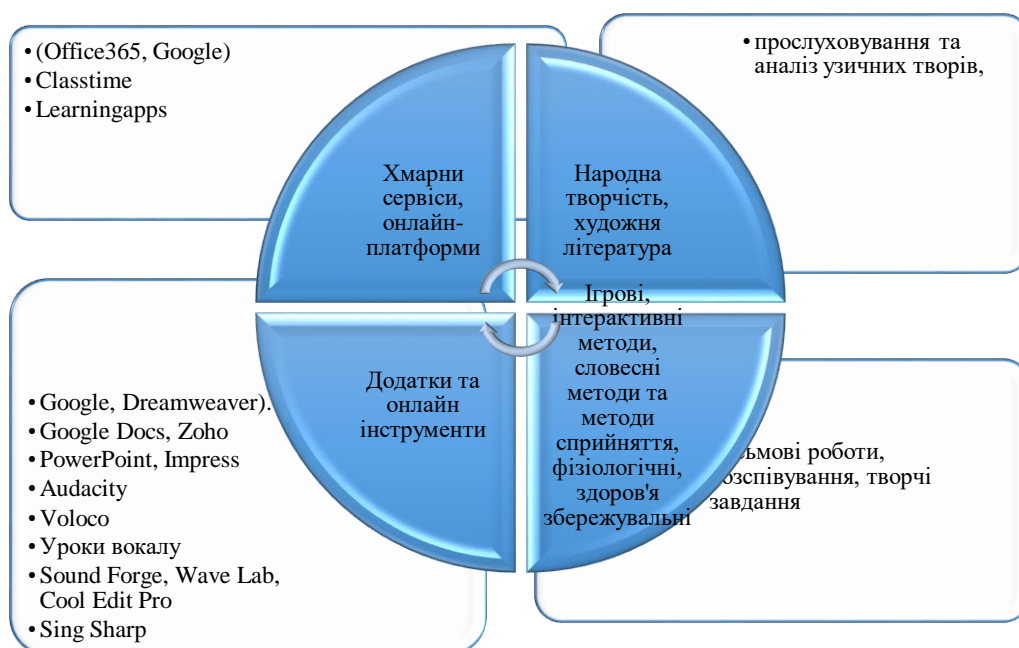

Рисунок 1.1 Узагальнення інноваційних засобів навчання вокалу

Таким чином, педагогічні умови використання інноваційних технологій в музиці полягає в тому, щоб не тільки викликати інтерес, але щоб учень сам проявляв інтерес, і правильно спрямовувати його.

РОЗДІЛ 2

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ У ВОКАЛЬНОМУ КЛАСІ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ

2.1. Особливості використання інноваційних методів вокального розвитку учнів у онлайн режимі навчання

Вимушене дистанційне навчання поставило суб'єктів освітнього процесу перед непростими викликами: як організувати навчання в умовах війни та окупації, коли викладач не може бути поруч, як зрозуміти, чи зрозуміло здобувачів освіти матеріал, як перевірити його, коли традиційні способи оцінювання недоступні.

Дистанційне навчання дозволяє побудувати фактично для кожного того, хто навчається свою індивідуальну траєкторію освіти, пройти її, звертаючись до створеного інформаційного середовища, задовольнити свої особисті потреби в освітніх послугах в тому режимі, в якому це найбільш зручно і комфортно.

Дистанційне навчання об'єктивно створює додаткові умови для розвитку інтеграційних процесів в світовій освіті. В силу своїх особливих можливостей дистанційна освіта дозволяє «згладити» існуючу різку нерівномірність у рівнях розвитку систем освіти, що, зокрема, є приятливою обставиною для підготовки фахівців різного профілю. Освіта, в даному разі, не втрачаючи своєї традиційної функції – передачі соціального досвіду підростаючому поколінню, – має виконувати принципово нову функцію, а саме: створення високоадаптованої постіндустріальної педагогіки (педагогіки інформаційного суспільства) [21, с. 50].

Під час дистанційного навчання відбувається подолання вокальних та технічних труднощів, відбувається формування вокальних навичок, вокальної техніки. Все це стає можливим оскільки учні під час занять

вдома за допомогою дистанційних технологій почувають себе більш розкутими та не соромляться робити помилки під час виконання.

Важливою передумовою здійснення індивідуального підходу до учня є спрямованість навчання на формування особистості, яка передбачає увагу до кожного учня, його творчої індивідуальності на кожному уроці. Насамперед, необхідно виховувати в дітей віком інтерес до занять.

Інтерес молодших школярів характеризується трьома моментами: позитивною емоцією щодо діяльності, наявністю пізнавальної сторони цієї емоції, наявністю безпосереднього мотиву, що йде від самої діяльності [29].

Однак, не всі учні відразу починають виявляти інтерес до нового, включаються до активну пізнавальну діяльність. Декому потрібна індивідуальна допомога усвідомлюючи те, що вони вже знають і що повинні дізнатися, як шукати шляхи до істини.

Реалізація індивідуального підходу у навчанні школярів - це динамічний процес, протікає разом із розвитком та зміною дитини, зміною рівня її знань, формуванням умінь та навичок, розвитком інтересів та схильностей, відповідно до чим змінюються цілі, зміст, прийоми підходи до дитини [17].

Необхідність враховувати індивідуальні особливості дитини у процесі навчання очевидна. В оволодінні універсальними навчальними діями під час виконання завдань складно взаємодіють різні індивідуальні особливості учнів. На цій основі складається індивідуально своєрідна система прийомів діяльності, якою реалізуються сприятливі можливості учня, а слабовиражені особливості компенсуються.

Ця система прийомів, що забезпечує успішне виконання діяльності, що утворює індивідуальний стиль діяльності. Індивідуальний стиль навчальної діяльності характеризується швидкісними виконавчими можливостями людини, особливостями орієнтовних дій та

співвідношенням цих показників [30]. Індивідуальна своєрідність діяльності, що характеризує індивідуальний стиль, залежить і від інших індивідуальних особливостей: ступеня виразності інтересу, інтелектуальних можливостей, звичок, що склалися, сформованості мовних функцій тощо [27].

Слід зауважити, що з огляду на контекстний та ресурсний підходи задля розвитку позитивної мотивації, формування компетентності, корисних особистісних якостей, які впливають на успішність діяльності з формування інтересу до музики в учнів початкової школи, доцільним є використання методів імітаційної технології навчання, мета якої полягає у формуванні у учнів ціннісних орієнтацій, ставлень, культури спілкування, мислення, методів діяльності (планування, прогноз, аналіз, рефлексія), певних вольових зусиль шляхом застосування в навчальному процесі відносин та умов реального життя [23].

Методи навчання - це способи роботи вчителя та учнів, за допомогою яких досягається оволодіння знаннями, вміннями та навичками, формується думка учнів, розвиваються їх можливості.

Михаськова М. основними методами формування музичного сприймання вважає метод наведення – звукового, вербального та інтегрованого. Він полягає в такому доборі музичних творів та впливів, які дають змогу непомітно для слухачів спрямувати їхнє сприймання до «розумової мети» [22].

Аналіз наукових джерел засвідчує, що методи музичного навчання класифікуються за такими ознаками: джерелом отримання інформації, спрямованої на формування музичної культури; логікою організації художньоестетичної та художньо-пізнавальної діяльності учнів; рівнем емоційного впливу на свідомість школярів.

Також використовуються інтерактивні методи музичного навчання, з-поміж яких наукову цінність становлять наступні: метод наслідування або копіювання, метод ілюстрації твору музичного мистецтва, метод

музичного узагальнення, метод співу з голосу або на слух, метод абсолютної сольмізації, метод відносної (релятивної) сольмізації, метод інтерпретації творів музичного мистецтва, метод контрасту й зіставлення, метод спостереження за розвитком музичної дії, метод співпереживання. метод емоційного впливу тощо.

У межах нашого дослідження виокремлюємо методичні засади, спрямовані на формування та розвиток позитивних мотивів діяльності у фокусі формування інтересу до вокалу в учнів молодших класів:

- надання вчителю свободи дидактичного вибору завдань різного рівня самостійності, їх типів, змісту, форми, способу виконання в контексті розвитку та формування музичного інтересу молодших школярів;

- спонукання до самоконтролю (поступове зняття зовнішнього контролю у навчальній діяльності, довіра до пізнавальних можливостей учнів, тощо);

- створення у закладі освіти атмосфери творчого пошуку у майбутній педагогічній діяльності, аналіз проблемних ситуацій, застосування завдань пошукового, професійно орієнтованого характеру для формування і розвитку професійної майстерності; проектування діяльності з урахуванням розв'язаних задач, забезпечення позитивної психологічної атмосфери в організації спільної діяльності викладачів і учнів;

- індивідуалізація навчальної роботи учня (урахування індивідуальних можливостей та прагнень, визнання успіхів, досягнень, бажань самовдосконалюватися і домагатися визнання);

- особистість викладача має бути потужним стимулом для підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців (захопленість педагогічною діяльністю, високий професіоналізм, упевненість у власних силах, висока самоповага, демократичний стиль спілкування) [14;33];

- використання організаційних форм навчання, які є наближеними до реальної професійної діяльності (мотиваційні та процесуальні тренінги, ділові, рольові ігри, технологія контекстного навчання тощо);
- надання диференційованої педагогічної підтримки учням.

Завдяки методу спостереження активізується слухова увага до музики. Інтегроване наведення цікаве тим, що передбачає використання вчителем творів суміжних мистецтв: живопису та літератури. Метод музичних колекцій сприяє накопиченню музично-слухових вражень, формуванню вміння спостерігати, запам'ятовувати, узагальнювати, порівнювати, аналізувати музичні твори.

Важливим методом для активізації музичного сприймання є метод інтонаційно-тематичного аналізу, який спрямований на формування та розвиток художньо-пізнавальної діяльності, інтонаційно-слухового досвіду дітей під час слухання музики.

Педагоги-музиканти Туріщева, Л. [28] виокремила поетапну схему ознайомлення дітей з музичними творами. На етапі «вступне слово вчителя» можна використати такі форми роботи, як коротка розповідь (наприклад, цікаві факти з історії про композитора), бесіда, розтлумачення незрозумілих слів.

Після визначення мети або кількох цілей створення програми занять з вокалу на основі інноваційних технологій, необхідно визначитися з очікуваними результатами для використання навчального контенту та організації освітнього процесу. Цей процес складається з таких етапів (рис).

На першому етапі формування вокально-технічних навичок слід перевірити природні можливості голосу співака: тембральне забарвлення, межі діапазону і висоту зміни резонаторів, його характерні особливості, а також звернути увагу на відсутність чи наявність вібрації, сили звуку, чіткість дикції, неякісні тембральні характеристики [12], [26].

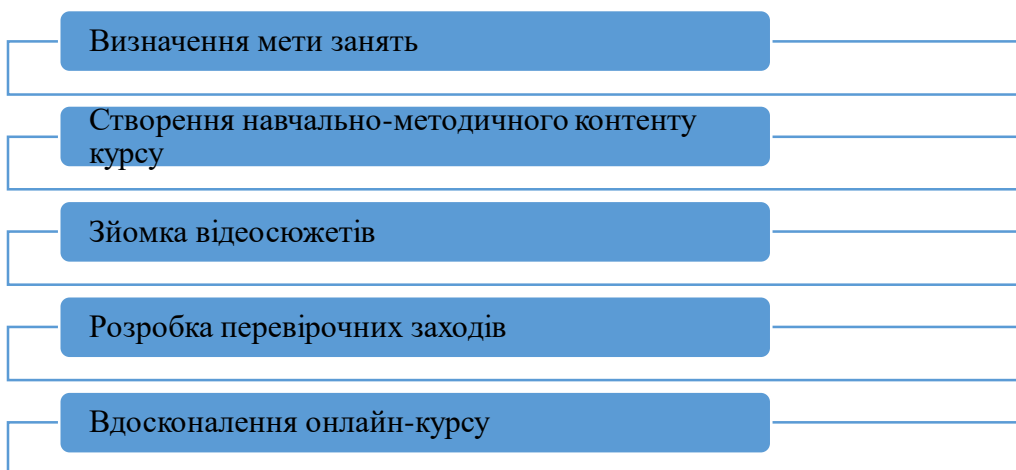

Рисунок 2.1 Етапи створення навчальної програми з вокалу

1 Етап – визначення мети;

2 Етап – створення навчально-методичного контенту курсу;

На даному етапі (виходячи з поставлених цілей та завдань) розробляється програма онлайн-курсу, формується та адаптується для дистанційного формату навчання навчальний матеріал, творчі проекти та перевірочні завдання, продумується форма та зміст самих відеолекцій [36].

3 Етап – зйомка відеосюжетів (за необхідності);

4 Етап – розробка перевірочних заходів.

Створення перевірочних завдань, тестів, творчих проектів насамперед має бути обумовлене заявленими результатами навчання. На сьогоднішній день немає ідеального вирішення завдання об'єктивної оцінки рівня сформованих компетенцій у сфері музичної освіти. Проте існують ефективні форми перевірки музичної підготовки слухача. Наприклад, можна виділити такі типи завдань:

– стандартні завдання на закріплення теоретичних знань (з однією або декількома правильними відповід);

- завдання на встановлення відповідності;

– завдання на визначення незнайомого фрагмента, що звучить за наданими нотними текстами;

- завдання на визначення музичного твору за наданим аудіо- або відеоматеріалом;
- завдання на складання музичного фрагмента з наданих нотних «пазлів» (без надання аудіо-або відеоматеріалу);
- завдання на встановлення правильної послідовності нотних фрагментів по наданому аудіо-або відеоматеріалу;
- завдання на фрагментарний або повний запис музичного тексту за почутим аудіо- або відеоматеріалом;
- завдання на визначення частин музичного твору за нотними фрагментами (головної партії, побічної партії, теми і т.д.);
- завдання на виявлення неточності в нотному тексті за наданому аудіо-або відеоматеріалу.

5 Етап – вдосконалення онлайн-курсу.

До етапу вдосконалення та корекції входять такі заходи, як вивчення даних навчальної аналітики, створення коментарів для пояснення важких фрагментів курсу, доопрацювання навчального контенту, виправлення завдань (якщо потрібно) та ін.

Словесний матеріал повинен бути доступним, лаконічним, цікавим, емоційним для того, щоб зацікавити молодших школярів. Дуже важливим етапом для учнів початкової школи є підготовка до сприйняття музики. Не можна давати довгі настанови перед початком слухання музичного твору, краще використовувати жести, міміку для заохочення, короткі словесні вказівки.

На етапі інтерпретації музичних образів і змісту твору доцільно застосовувати метод порівняння. Він за контрастом та аналогією дає змогу помітити те, на що учень може не звернути увагу, яскравіше підкреслити унікальність музичних творів різних жанрів. Завдання на порівняння захоплюють дітей та активізують їхню творчу діяльність.

Чехуніна А.О. зазначає, що: «В умовах сучасного дистанційного навчання ІКТ багато важать в освітньому процесі студентів-музикантів,

забезпечуючи можливість комунікації, змогу вирішувати творчі завдання, розвиваючи професійні компетенції майбутніх фахівців у режимі «online»[35].

У процесі реалізації музичних програм однією з сутнісних компонентів освітнього процесу є робота зі звуком та над звуком (звуконаслідкування, темброві та стилістичні характеристики самого звуку). Таким чином, головною складністю та недоліком використання онлайн-технологій є якість звуку - а вірніше, його спотворення, що унеможлиблює синхронне навчання, яке так важливо у процесі музичної освіти. Цей факт підпорядковує собі побудову освітніх процесів у навчанні, а також визначає залежність від інтернет-з'єднання, що важливо для всієї онлайн-освіти.

В інтернеті можна знайти багато матеріалів, які можуть сприяти формуванню музичних та виконавських навичок (аудіо та відеолекції, курси, You Tube-уроки). Небезпека відкритості та доступності цих матеріалів полягає в тому, що знання в інтернеті можуть давати люди, не мають музичної професійної освіти, що, наприклад, у разі освоєння навичок вокального виконавства може мати плачевні наслідки для учня (голосові затискачі, зрив голосу, як наслідок - втрата голосу). Головною перевагою онлайн-програм є їх структурованість та послідовність, а також зворотний зв'язок та моніторинг від педагога.

Проаналізувавши зарубіжні освітні музичні онлайнкурси, ми побачили позитивний досвід існування багатьох зарубіжних програм, створених професорами популярних навчальних закладів (музичний коледж Berklee, Единбурзький університет, університет Північної Кароліни), та реалізованих за допомогою технологій дистанційної освіти – навчання гри на гітарі, теорії музики, написання пісень, оволодіння навичками джазової імпровізації, диригування та співу популярної музики.

«У нагоді студентам-музикантам, які тільки опановують інструмент фортепіано в рамках дисципліни «Загальне фортепіано», можуть стати програми “Simply Piano”, “Flowkey”, “Piano Marvel”, “Chordana play”, “Piano tutorial”, які розраховані на рівень піаністів-початківців, допомагають закріпити навички гри на інструменті у самостійній підготовці до занять»[36].

Ми виділили принципи, які роблять ці програми ефективними: принцип систематичності та послідовності, науковості, міцності, доступності, наочності, взаємозв'язку теорії та практики, завершеності процесу.

Таким чином, можна підсумувати, що музична освіта онлайн має свої переваги і недоліки. Тим не менш, на просторах інтернету будь-який бажаючий може навчитися музиці онлайн як безкоштовно, так і за гроші, питання лише як одержувати знання. Спостерігаючи за існуючими прикладами зарубіжних онлайн-програм ми, у свою чергу, знаходимося тільки на початку шляху та маємо величезне поле для діяльності та розробки вітчизняних музичних програм із використанням онлайн-технологій від професіоналів у галузі музики.

2.2 Інноваційні методи і прийоми у процесі вокального розвитку учнів музичної школи

Аналіз музичного твору є невід'ємною частиною діяльності учнів на уроках музики. Він допомагає проникнути в зміст та складний світ художніх образів.

У процесі багатогранного музикування значне місце відводиться музично-творчій діяльності, яка стимулює активність учнів, сприяє розвитку їхніх музичних здібностей.

У навчально-виховній роботі доцільно використовувати, по-перше, творчі завдання, що сприяють розвитку ритмічного відчуття, ладового,

звуківисотного й інтонаційного слуху, художньо-образних уявлень у процесі гри на дитячих музичних інструментах, виконавських здібностей; по-друге, творчі завдання художньо-естетичної спрямованості, виконання яких впливає на формування й розвиток якостей і властивостей творчої особистості, а саме: художнього сприймання, уяви, оригінального, асоціативного мислення, емоційно-чуттєвої сфери [30].

Серед доступних для дитячого сприйняття музичних творів, які створені під впливом живописних робіт можна використати «Маленьку різдвяну сюїту» Дж. Крамба, що виникла під враженням від фресок Арренської капели в італійському місті Падуя.

Учням 3 класів можна залучити твори, в яких композитори створюють музичні портрети, зокрема «Женці», «Збиральники винограду» Ф. Куперена; «Селянка», «Циганка» Ж. Л. Рамо; «Дівчина з волоссям кольору льону» К. Дебюссі.

Фонопедичний метод передбачає включення до навчального матеріалу скоромовок, поетичних і прозових текстів, які підбираються диференційовано, залежно від існуючих дефектів і недоліків (дикційних, психологічних, мистецько-образотворчих та ін.) та відповідно до індивідуального плану вокального навчання. У процесі занять застосовується техніка читання навмисне з концентрацією уваги на роботі дихання, рівності і «польотності» звуку. Особливе значення надається використанню можливостей резонаторів для поліпшення якісних характеристик мови [9]; [10].

Робота з репертуарними творами спрямована на детальне вивчення вербального тексту, глибинне розуміння їх смислового, художньо-образного змісту та, водночас, розвиток техніки мови. При вивченні слів разом з музикою, як відомо, текст перестає сприйматися як самостійна естетична цінність, і його смислові акценти зміщуються. При скрупульозній роботі з вербальним текстом у центрі уваги виявляється його емоційно-образний зміст.

Чітке, виразне вимовлення тексту, правильно розставлені акценти, виділення головних слів, виголошення ударних голосних переносяться на наступне вокальне виконання, роблячи його більш осмисленим і природним [6]. Культура і техніка мови займають значне місце серед компонентів, з яких складається вокальна майстерність [11]. Даний метод сприяє також розвитку сценічних, акторських та виконавських умінь і навичок.

Слухання вокальних творів у виконанні професійних співаків розглядається у вокальній педагогіці як метод опосередкованого вокального розвитку учнів. Загальновідомий той факт, що при сприйнятті голосу іншого вокаліста голосоутворюючий апарат слухача здійснює мікрорухи в точній відповідності до робочого режиму співаючого. Цей механізм лежить і в основі методу педагогічного показу. Беручи це до уваги, в умовах дистанційного навчання доцільно зробити індивідуальні добірки аудіо- та відеоматеріалу з урахуванням особливостей голосу учня і вже освоєного ним вокального репертуару для самостійного прослуховування (перегляду). Вирішення питання підбору музичного матеріалу має першорядне значення: чим вище музично-художній рівень твору і професіоналізм виконавця, тим кращий результат.

Усі елементи музичної мови беруть участь у створенні музичного твору, є «Літерами», з яких можна скласти музичні «Слова», а потім і «пропозиції». З них вийде все «Оповідання» - музичний твір. Музичну мову треба вивчати на заняттях природним чином під час співу, слухання музики, розвиваючих іграх, дитячому музичному оркестрі. Теоретичні поняття елементів музичної мови повинні закріплюватися практично: у співі, рухах, слуханні музики [12].

В рамках цього дослідження було розглянуто також п'ять важливих методів:

– Метод дихальної гімнастики. Систематичні вправи дихальної гімнастики дозволяють збільшити голосовий діапазон учнів на 12-15%.

– Використання вокальних реєстрів. Володіння різними вокальними реєстрами може сприяти збільшенню голосового діапазону на 10-12%. Тим не менш, цей метод вимагає високої дисципліни та постійної практики.

– Методика фонаційного масажу. Застосування цього методу, що ґрунтується на впливі на голосові зв'язки, дозволяє покращити звучання голосу та усунути деякі дефекти голосу.

– Метод вокальної імпровізації. Цей метод, який ґрунтується на спонтанному створенні музичних фраз та мелодій, дозволяє розширити голосові можливості учнів, покращити їхню музичну пам'ять та слух.

– Техніка вокальної релаксації. Методика, спрямована на зниження напруги голосових зв'язок, грає ключову роль у запобіганні втомі голосу [38].

Отримання навчальних матеріалів та спілкування між учасниками дистанційного навчання забезпечується через передачу відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі. Це можуть бути письмові роботи (самостійні і контрольні, перекази, зокрема й окремі тестові, компетентнісні завдання тощо), а також навчальний проект, побудова схем, моделей тощо [10];[23];[30].

З різними можливостями отримання зворотного зв'язку можна ознайомитись на платформах дистанційного навчання. Найбільш розширена Платформа Moodle – безкоштовна відкрита система управління дистанційним навчанням. Дозволяє використовувати широкий набір інструментів для освітньої взаємодії між викладачами та учнями, а також для адміністрації закладу освіти.

Хмарні сервіси (Office365, Google) для спільної роботи учнів та викладачів. Хмарний сервіс Google-диск надає можливості створювати користувацьке середовище, продуктивне та зручне для використання в процесі навчання, для обміну файлами, структурування і збереження їх в одному місці. Google-форма може збирати відповіді учнів і потім

проводити автоматичне оцінювання результатів тестування. У Classtime є бібліотека ресурсів, але є і можливість створювати запитання. Так, Learningapps дозволяє створювати вправи різних типів на різні теми або користуватися готовими.

- Інструменти для створення веб-сторінок - Дозволяє повністю автоматизувати процес створення та керування веб-сайтом. Виділіть місце для розміщення інформації (сайти Google, Dreamweaver).

- Інструменти для онлайн-обробки документів – додатки, які дозволяють отримувати доступ до документів (тексту, електронних таблиць, презентацій, баз даних), що зберігаються віддалено, і переглядати або редагувати їх спільно з іншими авторизованими користувачами (Google Docs, Zoho).

- Інструменти для створення презентацій - дозволяють створювати, редагувати та переглядати мультимедійні презентації з включенням до них зовнішніх ресурсів (PowerPoint, Impress).

- Інструменти для публікації та зберігання презентацій - дозволяють публікацію створених мережевих презентацій. Презентація доступна з будь-якого місця. Ви можете почати обговорення веб-презентації, отримати коментарі, відгуки. (Показ слайдів).

- Програми для веб-конференцій – дозволяють синхронно спілкуватися більшій кількості людей за допомогою ресурсів Інтернету. Заняття може відбуватись з використанням відео, звуку, тексту та спільного використання екрана. (DIMDATA, Adobe Connect, Zoom).

- Обробка зображень, організація та зберігання веб - додатків для створення, захоплення та редагування зображень (локальних) і їх подальшої публікації в онлайн-альбомах. (SnagIt / захоплення, Adobe PhotoShop / створення, редагування, Picassa, Flickr / організація та поштова мережа).

- Додатки для трансляції відео, аудіо - візуальних і звукових систем для захоплення відео з подальшою трансляцією в режим онлайн і

мережевого зберігання. Це дозволяє як синхронний доступ під час прямої трансляції, так і повторний доступ користувачів в асинхронному режимі. (YouTube, Flip, Livestream / відео, Audacity, iTunes / звук).

Livestreaming — це відеотрансляція наживо певних подій, доступна для перегляду у режимі реального часу через мережу Інтернет.

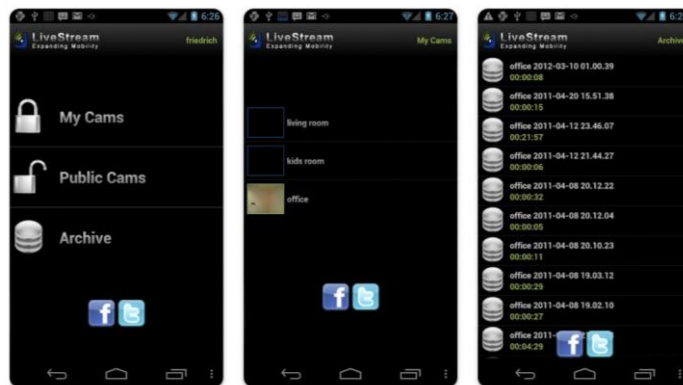

Рисунок 2.2 Інтерфейс програми Livestreaming

Audacity - це аудіоредактор в Інтернеті, який дозволяє імпортувати власні аудіо, видаляти шум, вирізати та комбінувати кліпи, застосовувати спеціальні звукові ефекти та багато іншого для досягнення професійних результатів. Незалежно від того, чи створюєте ви музику, подкасти чи аудіокниги, Audacity - це дуже хороший інструмент для редагування аудіо чи музики в Інтернеті.

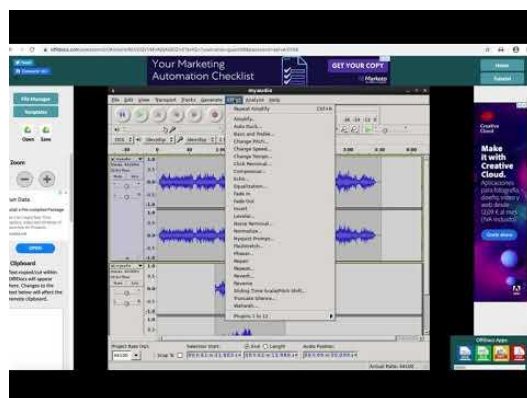

Рисунок 2.3 Інтерфейс програми Audacity

- Інструменти для створення освітніх ресурсів (course authoring) – додатки для створення та організації освітніх ресурсів. Структура курсу

дозволяє створювати, підтримувати інтерактивні системи змісту курсу та моделювання тестових об'єктів та навчальні ігри. (Артикульовані лектори, Adobe Captivate, Camtasia).

- Бібліотека, словники, карти та онлайн-енциклопедії – спеціалізовані ресурси для навчання. Дозволяють отримувати інформацію у вигляді точного визначення або відкритого, ілюстративного матеріалу або географічного характеру (Google Maps, Google Books, Wiki, DEX для Android).

- інтегровані платформи соціального навчання – інтегровані інструменти для команди відкритого навчання, групові, спільні всередині підприємства тощо (Elgg).

Створення посібників для роботи з інтерактивною дошкою на уроках музики, сольфеджіо, музичної літератури та у групах раннього естетичного розвитку.

- Застосування інтерактивної дошки на заняттях музичної спрямованості. Огляд типів інтерактивних дощок, показ проєктів вітчизняних та зарубіжних викладачів із коментарями.

Ігровий метод як органічний спосіб навчання дітей. Інтерактивна дошка, як оптимальний інструмент ігрового методу навчання.

- Програма Smart Notebook. Основні функції та інструменти програми. Інтерфейс програми Smart Notebook. Використання вбудованих функцій інтерактивної дошки. Їх застосування у різних ситуаціях на уроці.

- Робота з об'єктами. Вставка звуку, зображення та відео. Пошук та підготовка звукових, відеофайлів та зображень. Робота із суміжними програмами: нотним, звуковим та відеоредакторами.

- Робота з колекцією LAT: огляд флеш-шаблонів програми Smart Notebook. Обґрунтування методичної доцільності їх застосування. Практичне створення завдань на основі флеш-шаблонів.

– Робота з конструктором занять та «чарівною таблицею». Можливі способи застосування конструктора занять на вирішення певних методичних завдань (ритм, теорія, диктант, гармонійний слух, музична грамота, музична література). Технологія створення заняття на основі конструктора занять. Технологія створення та практичне застосування «чарівної таблиці».

Уроки вокалу - програма для всіх, хто хоче навчитися красиво співати. Це допоможе вам навчитися співу, постановці голосу, розспівам, вокальному діапазону, діапазону голосу, тембру голосу, тренуванню вокалу, тональності голосу, урокам співу, удару по нотах, баритону тощо. Ви можете використовувати програму для навчання співу та вокалу в автономному режимі, а також для вивчення вокалу з нуля.

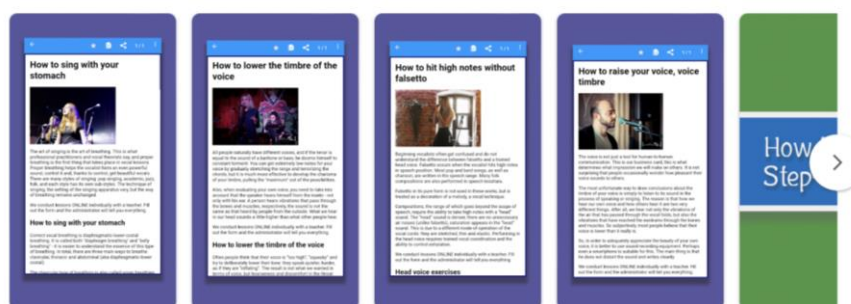

Рисунок 2.4 Інтерфейс програми " Уроки вокалу "

Таким чином, автор перераховує технічні та технологічні аспекти використання електронних освітніх ресурсів у роботі педагога – естрадного вокаліста:

1. Запис голосу – це невід'ємна частина роботи над помилками та засіб вдосконалення виконавської та вокальної майстерності учня (для запису фонограм можна використовувати комп'ютерні програми секвенсори: Sakewalk Pro Audio та Cubase VST, віртуальні синтезатори: Реактор, Re Birth, Gigastudio, звукові редактори: Sound Forge, Wave Lab, Cool Edit Pro, Samplitude).

2. Використання фонограм (мінус та плюс) дозволяє працювати незалежно від наявності або відсутності інструменту в аудиторії;

3. Можливість дистанційного ансамблевого чи сольного вдосконалення (Zoom, Smule).

4. Використання в процесі аудіо-, відеоматеріалів, різноманітних графічних, текстових та звукових редакторів, що збагачують процес навчання естрадним співам. Для самостійної діяльності учнів можуть бути залучені можливості Інтернету (Voice Tutor). Згідно професійним стандартам, всього існує 4 типи голосу і Voice Tutor в змозі створити навчальний курс для кожного типу з подоланням бар'єрів, які, як правило, перешкоджають людині під час співу.

Рисунок 2.5 Інтерфейс програми Voice Tutor

Для покращення контролю якості засвоєння навчального матеріалу на платформі Moodle організовано зв'язок у вигляді коментарів до наданих робіт. Наприклад, поняття «діафрагма» та «будова голосового апарату» не відповідають поданим визначенням, вимоги щодо оформлення текстового документа не дотримані чи дотримані частково тощо.

Слід уточнити, що під дистанційним навчанням при вивченні діяльності педагогів, що розглядаються, ми маємо на увазі не тільки навчання через Zoom, але й записи майстер-класів та живих уроків, де

вирішуються ті чи інші вокальні проблеми на конкретному матеріалі. Найбільший інтерес, очевидно, викликають записи «живих» уроків.

Таким чином, специфіка сучасної загальної (і спеціальної) музичної освіти виражається у використанні різноманітних електронних інструментів, які дозволяють:

- запис звуку (за допомогою програм диктофона), в тому числі процесу виконання музичного твору (через програми відеозапису);

- редагування аудіо та відеозаписів (за допомогою програм для редагування аудіо та відео);

- зображення нотного запису звукової діаграми (у нотному записі або за допомогою інших форм, таких як «навчальне фортепіано» тощо);

На уроках автор використовував загальнодидактичні методи навчання (словесні, наочні, практичні).

Словесні – пояснення, бесіда.

Наочні - робота з нотами, демонстрація твору, відео, концертних виступів – зразків, фотографічних, ілюстрацій.

Практичні - вокальні, інструментальні, ритмічні вправи; виконання практичних або самостійних робіт

За характером пізнавальної діяльності учнів також використовуються: репродуктивні, пояснювально-ілюстративні, проблемні, частково-пошукові, дослідницькі методи.

Підбір розпівок та вправ: Обов'язковою умовою для формування й удосконалення вокальних навичок є вправи. Кожне заняття починається з вокально-технічних вправ та розспівок.

Музично-дидактична гра «Музична подорож»

У конвертику лежить карта із картинками-завданнями, які діти повинні виконати протягом роботи з цим лепбуком. Вона має захопити дітей пригодами, які на них чекають протягом виконання завдань. Пропонується використати фішки-смайли, які діти пересуватимуть картою, переходячи від одного завдання до іншого. У такий спосіб буде

візуалізовано шлях дітей у грі із лепбуком.

Для першачків автор використовував поспівки з легким текстом, та з чітким образом (як от тварини, природа) – «Пішла киця по водицю» українська народна пісня, «Заєць спати захотів» сл. М. Стельмаха, муз. З. Мартин. Далі поспівки та вправи обираються за рівнем знань учня.

Добір репертуару відбувається в залежності від індивідуальних особливостей учня та його вокальних навичок. Автор обирає твори трохи складніші за рівень здібностей учня. Обов'язково звертати увагу на тематизм; жанровість; стиль; доступність; контрастність, художню цінність та естетичну значимість музичних творів.

Стикнувшись з проблемою відсутності інструменту, я знайшла декілька варіантів заміни фортепіано: це набір нот – для ПК (ноутбук) – Sibelius, MuseScore.

З можливістю запускати семпли та петлі, записувати аудіо та записувати MIDI-виконання за допомогою нового вікна Sketch і програми для iPad, щоб швидко опрацьовувати ідеї. Перетягувати кліпи та експериментувати з аранжуваннями, щоб створити те, що подобається.

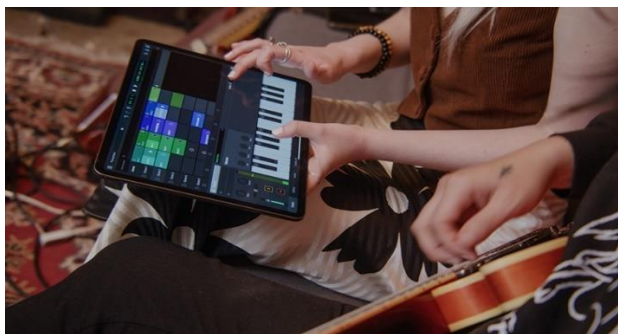

Рисунок 2.6 Використання програми " Maestro " на уроках вокалу Для телефону та планшета – Maestro. Автор працює з програмою Maestro.

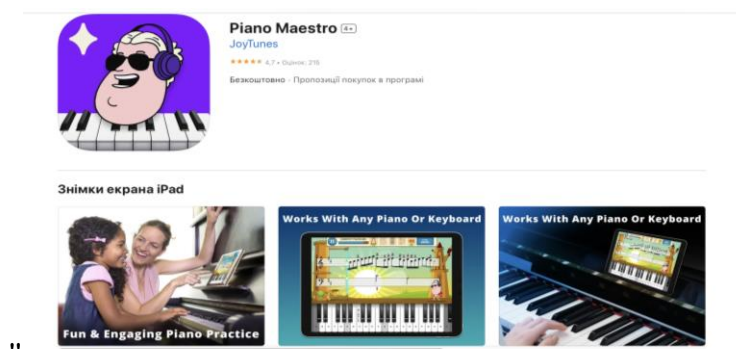

Рисунок 2.7 Програма " Maestro Music Club"

Maestro Music Club – це програма, розроблена для любителів музики, які хочуть вдосконалити свої музичні навички. Додаток пропонує низку музичних курсів, зокрема гітари, фортепіано, барабанів тощо. З Maestro Music Club користувачі можуть вчитися у досвідчених музикантів і займатися у своєму власному темпі. Додаток також містить інтерактивні тести та ігри, щоб зробити навчання веселішим і привабливішим.

Piano Maestro — це веселий і захоплюючий інструмент для тренувань на фортепіано для сімей і вчителів. Обраний Apple освітнім додатком №1 у понад 20 країнах. Працює з будь-яким піаніно або клавіатурою.

Від гри однієї ноти до повних п'єс, Piano Maestro допомагає учневі опанувати читання з листа, ритм, техніку та гру обома руками, щоб ноти ожили. Веселі уроки гри на фортепіано для всієї родини з позитивним часом перед екраном!

До нього входить:

- Бібліотека - понад 2800 пісень і вправ відповідно до рівня або жанру пісень або типу вправ. Класика, поп, рок, телевізійні пісні та пісні з фільмів і теми, усі пісні мають веселу фонову музику

- Method Books - безліч підручників від провідних видавництв, таких як Hal Leonard

- Практичні варіанти вивчення пісень крок за кроком, щоб персоналізувати свій досвід навчання.

Ця програма для мене є зручною, бо її можна встановити на будь-який смартфон, обрати будь-який інструмент.

Також автором застосовувались технічні засоби навчання: синтезатор, шнурові та радіомікрофони, мікшерні пульти, аудіоколонки, музичний центр.

Рисунок 2.8 Програма " Sing Sharp "

Sing Sharp — це як ваш персональний тренер з вокалу.

- Sing Sharp слухає ваш голос і науково аналізує ваш голосовий діапазон і вокальні характери,
- Sing Sharp індивідуальні уроки співу та вправи з вокалу відповідно до вашого голосу,
- Sing Sharp надає відеоінструкції перед кожною вокальною вправою, кожним уроком співу, щоб переконатися, що ви співаєте правильно та тренуєтесь ефективно!

2.3 Аналіз власного досвіду використання інноваційних методів прийомів у вокальному класі: результативність використання запропонованих методів і прийомів

Для визначення рівня сформованості вокальних навичок школярів у своїй практиці ми застосовували такі завдання:

1. для визначення чистоти інтонації, дихання, звукоутворення дітям пропонувалос заспівати невелику поспівку півтонами вгору і вниз. Тут було важливо з'ясувати зону «звучання» голосу учня. Коли дитина трохи

розспівається і налаштується на співи, можна запропонувати їй виконати пісню.

2. для визначення співочої установки, дихання, звукоутворення, дикції, інтонації учню пропонується заспівати знайому пісню. Дитина може сама її вибрати, а може запропонувати і педагог. Рівень складності під час виборів пісні має відповідати можливостям дитини. Пропонується виконати три пісні: з дублюванням мелодії в акомпанементі (педагог грає учню на інструменті); без дублювання мелодії в акомпанементі; а'cappella (без музичного супроводу). Під час виконання пісні ми встановлюємо, як дитина сидить чи стоїть під час співу, як бере дихання, яку манеру співу застосовує, правильність інтонування мелодії, ясність вимови тексту.

3. окремо визначення дикції, артикуляції учню пропонується прочитати вірш і скоромовку.

Отримані результати оцінюються за допомогою критеріїв. Виділимо 3 рівні розвитку вокальних навичок: високий, середній та низький. Високий рівень відповідає 30–40 балам, середній рівень – 16–29 балів, низький – 0–15 балів.

Таблиця 2.1

Критеріальні показники рівнів розвитку вокально-хорових навичок школярів

Вокальні навички	Рівні розвитку вокальних навичок		
	Високий	Середній	Низький
Співоча установка	Пряме, зібране положення корпусу, голови без напруги. Руки опущені вздовж тулуба або лежать на колінах. Ноги спираються на підлогу	Плечі не розправлені, або голова закинута назад, або нахилена в бік чи вперед. Ноги впираються в підлогу	Нерівне положення корпусу (нерозправлені плечі), голови (занадто високо або занадто низько). Ноги не стоять всією ступнею на підлозі, при співі сидячи (одна нога лежить на іншій)

Дихання	Спокійне, тихе, рівне. Вдих спокійний, безшумний, видих рівний, зберігається дихальна установка	Не зовсім рівне, трохи напружене. Вдих менше спокійний, видих не зовсім протяжний. Дихання не надто ритмічне	Судорожне, поверхнєве. Вдих перевантажений, видих прискорений. Дихання не ритмічне. Некономний розподіл повітря, яке видихається заковтування кінця фрази
Звукоутворення	М'яка атака звуку, що рівно звучить протягом усього діапазону. Звук голосу округлий, прикритий	Атака звуку не надто м'яка, іноді використовується тверда або придихальна атака. Голос звучить не зовсім рівно, не завжди округлий та прикритий. Іноді чути межі регістрів	Відсутність у співі м'якої атаки, наявність твердої або придихальної атаки. Голос звучить нерівно. Звук голосу відкритий. Відсутнє згладжування регістрів
Дикція, артикуляція	Ясна, приголосні тверді, активні, голосні заокруглені, але не розпливчасті. Рот відкривається широко, вільно	Не дуже чітка (1-2 помилки). Згодні вимовляються менш чітко, голосні не надто ясні	Нечітка, нерозбірлива (Більше 2 помилок). Нейтралізація голосних відсутня, звук на голосних не витримується. Згодні у закінченнях слів і складів пропадають. Артикуляційний апарат затиснутий
Інтонація	Точне, чисте виконання мелодії	Нестійка, з невеликими інтонаційними порушеннями (1-2 помилки)	Неточне виконання мелодії з великими інтонаційними порушеннями (понад 2 помилки). Гудошник (відтворює 1-2 звуку)

Отримані результати дослідження записуються до таблиці.

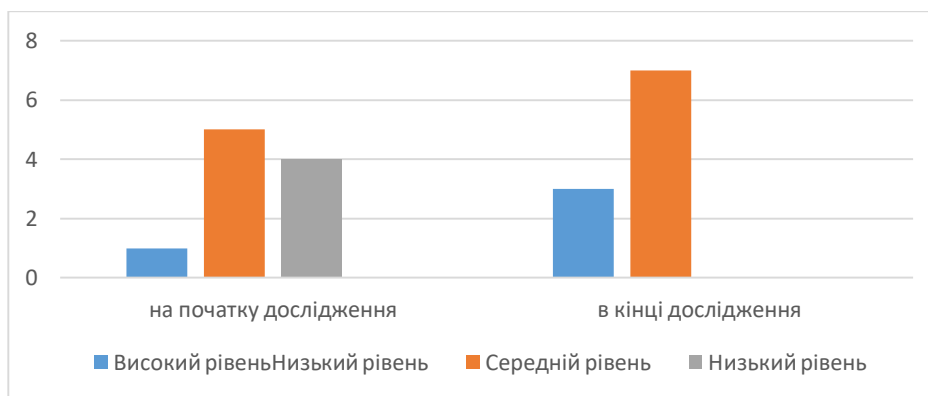
Вивчення вокальних навичок школярів ми проводили серед учнів середньої загальноосвітньої школи. У дослідженні брали участь учні перших класів у кількості 10 осіб.

Дітям було запропоновано діагностичні завдання. Досліджувалися такі компоненти вокальних навичок: співоча установка, дихання, звукоутворення, дикція та артикуляція, інтонаційне налаштування. Визначення рівня сформованості вокальних навичок ми проводили за критеріальними показниками. Кожен компонент оцінювався у балах.

Перший компонент – співоча установка – оцінювався за бальною системою від 0 до 6, другий, третій та п'ятий компоненти – від 0 до 8 балів, четвертий оцінювався від 0 до 10 балів. Таким чином, максимальна кількість набраних балів – 40.

Ми отримали такі результати. Високий рівень показала одна дитина (10%), середній – 5 (50%), низький рівень виявлено у 4 осіб (40%). Таким чином, на початковому етапі занять на основі дистанційної форми ми виявили середній та низький рівень сформованості вокальних навичок молодших школярів (табл. 2, 1 рис. 2.1).

Після проведення дослідження результати були наступними: високий рівень – 3 дітей (30%), середній рівень – 7 дітей (70%), низького рівня не було виявлено жодної дитини.

Риснок 2.9 Рівні сформованості вокальних навичок на початку та в кінці дослідження

Діти не впоралися зі співом без музичного інструменту, без гармонійної підтримки фортепіано. Більшість дітей має не розвинене правильне дихання, воно поверхнєве. В учнів виникли труднощі з

читанням невеликого чотиривірша, артикуляція млява, дикція нечітка. Після занять результати значно покращились, щ освідчить про ефективність методики занять онлайн за допомогою ІКТ технологій, зокрема YouTube, Flip, Livestream / відео, Audacity, iTunes / звук; артикульовані лектори, Adobe Captivate, Camtasia.

Застосування інтерактивної дошки; ігровий метод; вставка звуку, зображення та відео. Робота із суміжними програмами: нотним, звуковим та відеоредакторами.

Діагностику ми рекомендуємо проводити на початку занять з учнями через півроку, а потім наприкінці навчального року.

Діагностика допомагає педагогу стежити за результатами навчання, приймати рішення та будувати методику роботи з учнями. Діагностику вокальних навичок необхідно включити до загального моніторингу оцінки якості навчання.

Таким чином ми вивчили вокальні навички молодших школярів на початковому етапі навчання співу, встановили, що у дітей переважає середній рівень розвитку цих навичок, визначили свої подальші дії в роботі з учнями.

ВИСНОВКИ

В результаті виконання дослідження ми дійшли наступних висновків:

1) на сучасному етапі існує велика кількість проблем, які стосуються педагогічного процесу навчання. Так, розвиток креативного мислення знизився з «доброго» до «слабкого», зменшилася енергійність дітей, зріс емоційний дискомфорт, вдзначається зниження рівня розвитку мотиваційної сфери дитини, а також її волі та довільності.

Музика стимулює до творчої діяльності, зокрема формує пізнавальні та емоційно-мотиваційні функції, розвиває творче мислення й комунікативність, а також позитивні якості характеру: працьовитість, наполегливість та цілеспрямованість. На уроках вокалу особливе значення має творча діяльність дітей, яка сприяє формуванню уяви, мислення, винахідливості, творчих здібностей.

2) діти 6–7 років можуть розрізняти не тільки загальне емоційне забарвлення музики, а й виразні інтонації, визначати виразні акценти, характер мелодії, супроводу. У дітей 7-8 років продумане переживання музики ґрунтується на виділенні таких динамічних характеристик музичної мови, як темп, гучність, спираючись на які діти роблять свої висновки характер прослуханої музики. У 8-9 років рівень мислення учня стає словесно-логічним, операційним. У підлітковому віці характерно посилення фізіологічних змін і прагненням до інтимно-особистісного спілкування з однолітками: збільшується обсяг домашніх завдань, час на підготовку яких вони намагаються всіма силами скоротити, що супроводжується неодмінним зниженням успішності. Сприйняття підлітком організоване, увага ж вибіркова і довільна.

Віковий період юності (15-17 років) найбільш сприятливий до професійних занять з вокалу, оскільки у юнаків практично сформовані голосоутворюючі органи та голосовий апарат, загалом.

3) для успішного здійснення технології майбутній учитель музичного мистецтва має впроваджувати такі педагогічні умови, як: проєктувальні: постановка мети і її досягнення – формувати стійкий інтерес до музичного мистецтва в учнів; планування – визначати логіку й послідовність на всіх етапах творчо-педагогічної роботи; конструктивні: застосування інструментарію, підбір найбільш ефективних форм, методів і засобів для роботи з молодшими школярами; раціональне поєднання різноманітних методів і засобів організації спільної діяльності, що спрямовані на реалізацію поставлених цілей і завдань; дослідницькі: висувати наукові припущення, використовувати різноманітні методи педагогічної діагностики; рефлексивні: аналізувати результати підготовки, оцінювати за цими результатами рівень сформованості знань і вмінь учнів; виявляти причини труднощів, що виникли у процесі; організаторські: визначати характер та особливості потреб класу та окремих учнів, підтримувати й формувати позитивне ставлення до такої роботи, акцентуючи увагу класу на її важливості; підтримувати й розвивати прагнення до самопізнання, саморозвитку, самовдосконалення; контрольні-корекційні: контролювати, аналізувати й оцінювати власну діяльність щодо формування інтересу до музичного мистецтва в учнів; на основі самоаналізу своєчасно здійснювати корекцію щодо виявлених проблем, реалізовувати заплановані цілі й завдання.

4) відомо, що дистанційна освіта має як переваги, так і недоліки порівняно з очною. Є також багато аспектів, у яких дистанційна освіта є перевагою;

- вона орієнтований на учня, пропонує рівні можливості
- його можна здійснювати незалежно від часу та простору.
- це незамінне для людей, які не можуть скористатися традиційною освітою.
- це дозволяє самостійно навчатися. Вона забезпечує швидкий і легкий доступ до інформації.

- забезпечує інтерактивний та динамічний процес навчання з викладачами.

З'ясовано, що проведення дистанційного заняття з вокалу можливе такими методами як: онлайн-урок; перегляд відеозапису виконання учня; відеоурок; відео дзвінок. Дистанційне заняття уроку з вокалу проводяться на базі таких сервісів як Zoom, GoogleMeet, Messenger тощо.

5) існує чимало навчальних та методичних посібників з вокальними вправами, котрі підійдуть для роботи. Усі вправи можна розділити на декілька груп за цілями роботи: оволодіння диханням; вироблення плавного звукознаслідування; постановка різних реєстрів; вирівнювання звучання реєстрів на всьому діапазоні; розширення діапазону та сили голосу; вироблення чіткої вимови та подолання дефектів дикції.

Усі види роботи у процесі музичної діяльності з школярами мають сприяти їхньому духовному розвитку, пізнанню світу, формуванню світогляду, вихованню моралі. І вже з перших днів навчання необхідно залучати учнів до різних видів музичної діяльності, адже формування творчих здібностей відбувається тільки шляхом включення їх у відповідну діяльність, зокрема музичну. Без сумніву, що формування творчих здібностей у дітей треба починати зі зміцнення і розвитку їх творчої активності. Для вирішення цієї педагогічної проблеми необхідно створювати такі умови, які б стимулювали жагу творчого процесу, активізували дітей до продуктивної творчої діяльності.

Авторські уроки індивідуального навчання вокалу сприяють вирішенню дуже важливого виховного завдання: дати можливість навчатися дітям, які прагнуть до музики, з тієї чи іншої причини не навчаються в спеціальному музичному навчальному закладі.

б) було проведено дослідження вокальних навичок: співоча установка, дихання, звукоутворення, дикція та артикуляція, інтонаційне налаштування. Кожен компонент оцінювався у балах.

Ми отримали такі результати. Високий рівень показала одна дитина (10%), середній – 5 (50%), низький рівень виявлено у 4 осіб (40%). Після проведення дослідження результати були наступними: високий рівень – 3 дітей (30%), середній рівень – 7 дітей (70%), низького рівня не було виявлено жодної дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афоніна О. С. Перспективи впровадження дистанційних курсів з музикознавства у навчальний процес. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2012. 4. 85–88.
2. Ашихміна Н. В. Упровадження інноваційних технологій у вокальну підготовку майбутніх педагогів у галузі музичної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 9 . С. 309–321.
3. Антоненко, М. Multimedia technologies as a means of implementation of pedagogical skills of the teacher of music art. 2022. URL: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2022-11-06-101>.
4. Бєдакова С. В. Інноваційні технології вокальної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва / The 2nd International scientific and practical conference «Progressive research in the modern world» (November 2–4, 2022) VoScience Publisher, Boston, USA. 2022. P. 226–233.
5. Биков В.Ю., Лапінський В.В. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. 2012. - № 2. - С. 3-6.
6. Бондарчук А. Я. Методика формування вокально-виконавських навичок учнів мистецьких спеціальностей засобами естрадної пісні. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2020. № 3 (132). С. 24–30.
7. Бондаренко, А. І. Дистанційна освіта музикантів-виконавців: проблеми та перспективи. *Імідж сучасного педагога*, 2020. 3. С, 69–72. <https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-3-69-72>.
8. Бондарчук А. Я., Мишук П. М. Інноваційні методи вокального навчання та їхня роль у формуванні виконавських навичок студента-вокаліста. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5.

Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 71. 2019.
<https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2019.71.06>.

9. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ : АПН України, 1995. 145 с.

10. Гавацко Е. П. Формування вокальних навичок у вихованців студії естрадного співу: Науково-методичний посібник. Ужгород, 2017. 65 с.

11. Гуржій А.М., Лапінський В.В. Електронні освітні ресурси як основа сучасного навчального середовища загальноосвітніх навчальних закладів. *Інформаційні технології в освіті*. Херсон, 2013. Вип. 15. С.30-38.

12. Гаврілова, Л., Хмарна, Л., Чурікова-Кушнір, О. Теоретико-методологічні аспекти моделювання процесу формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін у закладах післядипломної педагогічної освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 2022. № 2 , С. 153–173.
<https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.260019>.

13. Гороль, П. та Гуревич, Р. Сучасні інформаційні засоби навчання. К.: Освіта України.2007. 536 с.

14. Дрожжина Н. В. Вокальне мистецтво естради: історія, теорія, практика. Навчальний підручник для здобувачів ступеня магістра закладів вищої освіти культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» спеціалізації «Музичне мистецтво естради». Харків: Видавництво «Естет Принт», 2019. 336 с.

15. Жалдак М.І. Яким бути шкільному курсу «Основи інформатики». *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 1998. №1. С. 3-8.

16. Заря Л.О. Використання мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2013. № 33. С. 111–116.

17. Завгородній П.О. Пріоритетні напрями формування компетентності майбутнього вчителя музики засобами музично-комп'ютерних технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. №7. С.233-239.

18. Лобова О.В. Використання музично-дидактичних ігор у розвитку співочого голосу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи розвитку особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи *Матеріали третьої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та учнів матеріали третьої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та учнів*. Полтава, 2017. С.222-225.

19. Михаськова М. Модель розвитку вокально-інтонаційних навичок на уроках музики в початковій школі в процесі розспівки. *Психологопедагогічні проблеми сільської школи*. 2013. № 46. С. 123–129.

20. Матвійчук Б. Є. Використання музичного програмного забезпечення в професійній діяльності вчителя музичного мистецтва. *ScienceRise*, 2015, №5 (15), 67-71.

21. Мережко Ю.В., Киченко Т.О. Формування фахової компетентності майбутнього викладача вокалу засобами мультимедійних технологій : колективна монографія. *Vector of modern pedagogical and psychol science in Ukraine and EU countries*. Riga : Baltija Publishing, 2020. Р. 2. С. 445–463. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/47>.

22. Овчаренко Н. А. Системний підхід у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2012. Вип. 37. С. 69–73.

23. Овчаренко Н. Сучасний стан вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2022, №58, С. 63-72.

24. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посібник. Київ : КНУКІМ, 2006. 188 с.
25. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мист. дисциплін) : монографія / гол. ред. К.А. Романова. Київ: Освіта України, 2008. 274 с.
26. Рось З. П. Розспівки та фонopedичні вправи як основа підготовчої роботи на заняттях з естрадного вокалу. Навчально методичний посібник. Івано-Франківськ, 2018. 34.с.
27. Словник-довідник з професійної педагогіки / За ред. А.В. Семенової. Одеса: Пальміра, 2006.
28. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: Підручник. Київ : Міленіум, 2006. 344 с.
29. Туріщева, Л. Вікові аспекти виховання школяра. *Виховна робота в школі*, 2016. № 8. С. 36-41.
30. Ушаков О.А. Інтерактивні методичні підходи вокальної підготовки до практики навчання естрадному співу. *Академічні Візії*. 2022. № 8-9. С.1-17. URL : <https://doi.org/10.5281/zenodo.6683702>.
31. Фоломєєва Н.А. Опанування вокально-виконавських прийомів у класі естрадного співу: методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти спеціальностей 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) та 025 Музичне мистецтво. Суми: ФОП Цьома С.П., 2021. 60 с.
32. Хоменко Л. В. Педагогічні умови формування мотивації учнів педагогічних коледжів до музично-викладацької діяльності / Л. В. Хоменко. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти*. 2017. Вип. 22. С. 176–182.
33. Хомич І. М. Розвиток музичного слуху молодших школярів на вокально-хорових заняттях у загальноосвітній школі / І. М. Хомич . *Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова]. Сер.: Педагогічні та історичні науки*. 2013. Вип. 111. С. 191-197.

34. Чехуніна А.О. Бахіанство як композиторської та виконавської творчості XIX–XX ст. : Автореф канд. дис.мистецтвознавець.:17.00.03. Одеса, 2010. 178 с.

35. Чехуніна А.О. Інформаційно-комп'ютерні технології як засіб формування професійних компетенцій майбутніх фахівців у галузі музичної культури. *Філософія подієвої культури: історія та сучасність*: матеріали Всеукр. наук.- практи. конф., м. Київ, 25-26 березня 2021 р. Київ, 2021. С. 188-191.

[URL:http://knukim.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/02/Zbirnyk_Filosofiya-podiyevoyi-kultury-2021.pdf](http://knukim.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/02/Zbirnyk_Filosofiya-podiyevoyi-kultury-2021.pdf)

36. Чехуніна А.О. Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців-музикантів. *Інноваційна педагогіка*. №33. 2021. С. 165-170. URL:

http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/33/part_2/34.pdf

37. Havrylova, L. H. Specifics of the development of distance courses for musical-historical disciplines, *ITLT*, 2017. vol. 58, no. 2, pp. 26–37.

38. Han X. Design of Vocal Music Education System Based on VR Technology. *Procedia Computer Science*. 2022. Vol. 208. P. 5–11.

39. Innocenti D. E., Geronazzo M., Ludovico A. Mobile virtual reality for musical genre learning in primary education. *Computers & Education*. 2019. Vol. 139. P. 102–117.

40. Music Technology in Education. Eiksund, Øyvind Johan; Angelo, Elin; Knigge, Jens (editor). Oslo, 2020. 285 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовний підбір доцільних методів психологічного впливу в залежності від деяких індивідуальних особливостей учня [14]

<i>Метод впливу</i>	<i>Рівень авторитет педагога</i>	<i>Основні характеристики, що сприятимуть здійсненню впливу</i>
Переконання	(не має значення)	Позитивно налаштований Низько інтелектуальний Не розсудливий Спокійний, врівноважений
Самопросування	Високий	Позитивно налаштований Дисциплінований Позитивно ставиться до навчання
Навіювання	(не має значення)	Слабка воля Не емоційний Позитивно налаштований Не розсудливий
Зараження	Високий	Емоційний Слабка воля Позитивно налаштований Активний
Інформування	Не високий	Низько інтелектуальний Не розсудливий Спокійний Мало поінформований
Пробудження імпульсу до	Високий	Не творча особа Емоційний Слабка воля Активний

наслідування		
Прохання	(не має значення)	Позитивно налаштований Емоційний Слабка воля
Примус	Високий	Слабка воля Дисциплінований Позитивно ставиться до навчання
Маніпуляція	(не має значення)	Слабка воля Не розсудливий Низько інтелектуальний